

Matriklen

(Af Lene Olsen)

Den gældende matrikel er 1844 matriklen med de matrikulære ændringer som er sket siden da. Det gælder både for land og by.

Opbygningen er kommune, ejerlav og nummer.

Det er sjældent, at et matrikelnummer nedlægges, oftest udstykkes en matrikel, hvor en af lodderne beholder det oprindelige nummer og de øvrige tildeles nye numre. De nye numre kan ikke udledes af det oprindelige nummer — dermed er det svært at følge udstykningen af en parcel med mindre man får tilgang til matrikelsagen.

Matriklen er en god kilde til at beskrive ejendomsforhold og udvikling både på landet og i byerne. Udfordringen ligger i fra 1844 matriklen at komme tilbage til ældre beskrivelser af ejendommene, da der ikke nødvendigvis findes både et kort, der viser beliggenheden med en tilhørende beskrivelse eller retslig registrering. Her er brandforsikrings registreringer et godt hjælpemiddel sammen med jordebøger. Kronens skøder og bortsalget af ryttergodset er andre kilder.

I kommunernes byggeadministration i teknisk forvaltning, hvor man opbevarer byggesagsarkiver, kan man følge en ejendom fra første gang der anmeldes byggeri, det vil for de fleste ejendomme tidligst være fra ca. 1880 eller for nyere ejendomme ved deres oprettelse/opførelse. Der vil typisk ligge et kort, der viser ejendommens areal og bygningens placering, her fremgår det ofte også matriklens ejerlav og nummer. Landkommunerne var gennemgående mindre ihærdige med at kræve byggesager end man var i byerne, i dag er forholdene ens for land og by.

Med de større kommuner kender man ikke hinanden på samme måde som tidligere i landkommunerne.

Ser man udviklingen i den administrative forvaltning med de store reformer i 1970 og 2005, så afspejles det ved at kommunenavnet ændres mens ejerlavet forbliver det samme med mindre at de ved sammenlægning bliver to ejerlav med samme navn. I vore dage har både kommuner og ejerlav et nummer. Ejerlavets navn vil ofte på landet vise tilbage til landsbyerne oprindeligt eksempelvis Stovstrup ejerlav i Fredericia kommune var Stoustrup by i Ullerup sogn, Elbo herred, Vejle amt. Landsbyen eksisterer ikke længere men navnet lever videre i ejerlavets navn og i vejnavn. Efterhånden som byerne breder sig bliver mange bydele og sogne navngivet med gamle vangenavne, nedlagte landsbyer og sognenavne. Alt sammen udtryk for at man gerne vil bevare lokale historiske navne. Om det at Ullerup sogn er ved at genopstå med en anden geografisk placering i Fredericia, kan jeg have mine tvivl om er en god idé, jeg kan se at Hannerup har givet navn til et nyt sogn. Er ejendommen matrikuleret i år 1800 bør det tages med et gran salt, idet opmålingen ved landmålere var begyndt ca. 1750 og jeg er ikke hidtil stødt på matrikuleringsår før år 1800.

Det gode ved matrikler er at den afgrænser areal, det betyder at vejnavne og husnumre kan ændres uden at det får indflydelse på matriklens ejerlav og nummer. Eksempelvis er der i Fredericia købstad sket omnummerering i flere gader og i Købehavn er der ændret på både gadenavne og nummerering og stadig er det lige nemt at finde ejendommen, når man kender ejerlav og nummer. Ved enhver ændring af kommunerne flyttes ejerlavene, så de er i overensstemmelse med den kommunale forvaltning, det skete senest pr. 1. januar 2005. Sammenfald i ejerlavsnavn inden for en kommune er meget sjældnere end sammenfald af vejnavne, især ved den seneste kommuneændring var det en meget stor opgave at få postnumre, vejnavnene og husnumre på plads uden at det kostede især de erhvervsdrivende dyrt i markedsføring af ændringen samt udgifter til skilte, tryksager, hjemmesider, e-postadresser, ommaling af biler osv. og med mange fejl eksempelvis tabte ordre i deres daglige virke.

I den statsinstitution, som jeg var ansat i, kostede det ca. kr. 100.000,- hver gang navnet blev ændret — hver regering sætter sit præg på institutionerne i navnene, eksempelvis var der et Landbrugsministerium, der først blev til Landbrugs- og Fiskeriministeriet, dernæst til Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri; disse navneændringer skete inden for en periode af mindre end 10 år. Hver gang skulle departementet og alle institutioner under det nye ministerium have ændret alle kendetegnene, så de kom i overensstemmelse med ministeriets nye navn. Det er heller ikke ukendt at institutioner flytter fra et ministerium til et andet, dermed ofte nyt navn og så går også processen i gang. Tilsvarende for oprettelse af regionerne, omorganisering af politi og domstole og ved sammenlægningerne af de højere uddannelser. I henhold til arkivloven skal alle arkivalier følge den administrative forvaltning, så om få år vil vi kunne følge alle ændringerne i 1990'erne og 2000'erne i arkivalierne, det første sted den nye forvaltning sætter sit arkivalske spor er ved at man afslutter den hidtidige journalisering og starter en ny journal. Den nye vil som regel være identisk med den gamle ellers vil det være helt umuligt at følge sagerne, for sagerne afsluttes jo ikke blot fordi man skifter journal eller journalperiode.

Inden man indførte et decideret ejendomsnummer, var al handel med fast ejendom alene baseret på matrikelnumre. En ejendom kan bestå af flere matrikler, ligesom der kan være flere bygninger registreret på ejendommen i BBR (byggnings- og boligregisteret). Den første offentlige ejendomsvurdering, som byggede på oplysninger fra ejendomsregister og BBR fandt sted i 1977, her var fastlagt kriterier og vægte for de enkelte elementers bidrag til ejendoms- og grundværdi. Da BBR var oprettet med de oplysninger, ejeren oplyste, var der mange fejl, det tog kommunerne lang tid efterfølgende at gennemgå byggesagsarkiverne og rette oplysningerne i BBR op. Systemet med kriterier og vægte anvendes stadig i ejendomsvurderingerne. Ejendomsbesigtigelser i forbindelse med den offentlige ejendomsvurdering finder i dag kun sted i særlige tilfælde.